

een nieuwe productiewijze en een nieuwe beschaving. Zo simpel ging dat overigens niet: conflicten bleven niet uit.

Al in het begin van de jaren '20 scheidde zich onder leiding van de dichter Herman Gorter en de Amsterdamse hoogleraar in de astronomie, dr. A. Pannekoek, een kleine groep af, die, als gelijkgestemden in Duitsland, constateerde dat de 'dictatuur van het proletariaat' in de Sowjet-Unie neergekomen was op een partij-dictatuur die ook aan de arbeiders alle mogelijkheden tot vrije actie ontnomen had. Een tweede conflict volgde in '25 toen juist de oprichters van de partij in opstand kwamen tegen de omstandigheid dat het Executief Comité (het *Ekki*) van de Internationale (de Komintern) – feitelijk onderdeel van het Russische partij-apparaat dat 'over spionnen en satellieten beschikte, belast met een nauwkeurig toezicht op de uitingen der Hollandse partijleiding'¹ – het ingrijpen in de Nederlandse verhoudingen zo ver doordreef dat van Moskou uit de samenstelling van de communistische kandidatenlijst voor de op 2 juli te houden Kamerverkiezingen gedecreteerd werd: 'intellectuelen' als Wijnkoop en van Ravesteyn moesten plaats maken voor 'arbeiders'. Een Haags arbeider, L. de Visser (hij had als bakkersknecht zijn brood verdiend) werd lijsttrekker; het driemanschap van 1909 legde gekrenkt de bestuursfuncties neer. Een jaar later werden Wijnkoop en van Ravesteyn geroyeerd. Wijnkoop richtte een concurrerende partij op, de Communistische Partij Holland 'Centraal Comité'; spoedig waren de twee partijen die elkaar als renegaten beschouwden en zich met gelijke ferventie op Moskou beriepen, in een worsteling gewikkeld die zich soms in zaalgevechten ontladde waarbij knokploegen in actie kwamen. Zo in '28 toen de volgelingen van de Visser de Internationale Arbeiders Hulp (organisatie die geld inzamelde voor stakers, vooral voor ongeorganiseerden, en die nog in handen was van de Wijnkopianen²) trachtten te 'veroveren':

'Het congres was geschorst; de zaaldeuren gaan open; de mensen die buiten hadden staan te wachten, komen binnen; direct neemt de Visser zijn zware bamboestok met knopen op en slaat er de niets vermoedende congresafgevaardigde Gerritsen mee op het hoofd. Het is een van de schandelijkste dingen die ik ooit zag, dat een bestuurslid van een organisatie, in plaats van te trachten de orde te bewaren, zelve het sein geeft tot het losranselen op niets kwaads vermoedende congresafgevaardigden.'³

¹ W. van Ravesteyn: *De wording van het communisme in Nederland*, p. 199. ² Een groot deel van het geld werd in werkelijkheid gebruikt om de communistische propaganda in Nederland te financieren (J. de Kadt: *Uit mijn communistentijd* (1965), p. 438-39). ³ Gepubliceerd verslag van de voorzitter van de IAH, J. Hoogcarspel, aangehaald in CI: *Overzicht 1928*, no. 4, p. 12.